

## BARQAROR RIVOJLANISHGA ERISHISHDA IQTISODIY O'SISHNING RO'LI: INVESTITSİYALAR, RAQAMLI IQTISODIYOT VA TEXNOLOGIK INNOVATSIYALAR.

Muminova Elnoraxon Abdulkarimovna <sup>1</sup>

<sup>1</sup> FarPI "Iqtisodiyot" kafedrasi mudiri

Umarova Dilnoza Oybek qizi <sup>1</sup>

<sup>1</sup> FarPI "Iqtisodiyot" yo'nalishi 78-23 I guruh talabasi

### MAQOLA MALUMOTI

### ANNOTATSIYA:

#### MAQOLA TARIXI:

Received: 10.06.2025

Revised: 11.06.2025

Accepted: 12.06.2025

#### KALIT SO'ZLAR:

raqamli iqtisodiyot, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, aqilli texnologiyalar, raqamli texnologiyalar, global iqtisodiyot, raqamli va mobil texnologiyalar

*Iqtisodiy o'sishning barqaror rivojlanishga erishishdagi roli investitsiyalar, raqamli iqtisodiyot va texnologik innovatsiyalar bilan bog'liqdir. Raqamli iqtisodiyot, axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarining rivojlanishi va ularning iqtisodiy faoliyatga integratsiyasi, iqtisodiyotning jadal rivojlanishini ta'minlaydi. Raqamli iqtisodiyotning joriy bosqichida va bozorlarning joriy holatida, raqamli iqtisodiyotni maqsad sifatida emas, balki iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish vositasi sifatida ko'rib chiqish kerak. Raqamli iqtisodiyot yangi biznes modellarini taklif qiladi va boshqaruv mexanizmlarini o'zgartirish zarurligini ta'kidlaydi.*

**KIRISH.** So'nggi yillarda iqtisodiyotni rivojlantirishda ilg'or texnologiyalar va innovatsiyalarning ahamiyati oshib bormoqda. Eng yangi texnologiyalar ishlab chiqarish va biznes jarayonlarining samaradorligini oshirishi mumkin. Eng yangi texnologiyalar inson faoliyatining barcha yangi sohalari va sohalariga kirib borishi bilan an'anaviy yondashuvlar va ish uslublari o'zgaradi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) paydo bo'lishi va tarqalishi global iqtisodiyotga shu qadar ta'sir ko'rsatdiki, yangi bir hodisa-raqamli iqtisodiyot paydo bo'ldi. Aqilli texnologiyalari ta'siri ostida odamlarning turmush

tarzi o'zgara boshladi, foydalanuvchilar o'rtasidagi aloqalar o'zgardi-turli jug'rofiy mintaqalar, faoliyat sohalari va boshqalardagi odamlar o'rtasida aloqa o'rnatish imkoniyati paydo bo'ldi. Bu raqamli iqtisodiyotning asosi bo'lgan axborot aloqalarining jadal o'sishi. Raqamli texnologiyalarning ta'siri global miqyosda ham, mahalliy darajada ham seziladi. Raqamli iqtisodiyot yangi ishlab chiqarishlarning kombinatsiyasi sifatida global iqtisodiyotning tez o'sib borayotgan qismidir. Yangi texnologiyalar yaxshi tashkil etilgan xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining ba'zi jihatlariga o'zgartiruvchi ta'sir ko'rsatadi, bu asosan ishlaydigan mexanizmlarni-alloqa vositalarini yoki sanoat mashinalarini raqamli yoki raqamli mexanizmlarga almashtirish, shuningdek ulami yanada modernizatsiya qilishdan iborat. Raqamli iqtisodiyotning o'sishi raqamli va mobil texnologiyalar bilan bevosita bog'liq bo'lgan bir qator bozorlarning o'sishi bilan bog'liq. Texnologiyalar rivojlanishining hozirgi bosqichida va bozorlarning hozirgi holati sharoitida raqamli iqtisodiyotni maqsad sifatida emas, balki iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish vositasi sifatida ko'rib chiqish kerak. Zamonaviy raqamli iqtisodiyot yangi biznes modellarini taklif qiladi va boshqaruv mexanizmlarini o'zgaruvchan voqelikni aks ettirish uchun o'zgartirish zarurligini ta'kidlaydi.

**Asosiy qism.** Global miqyosda raqamli iqtisodiyot tarmoqlarni inqilob qilmoqda va iqtisodiyotlarni qayta shakllantirmoqda. Texnologiyalardagi yutuqlar mamlakatlarga an'anaviy rivojlanish yo'llaridan sakrab o'tishga imkon berdi va iqtisodiy o'sish uchun yangi yo'llarni ochdi. Rivojlanayotgan davlatlar, xususan, raqamli iqtisodiyotning kuchidan rivojlanishdagi tafovutni bartaraf etish va inklyuziv o'sishga ko'maklashish imkoniyatiga ega. Texnologik innovatsiyalar strategik investitsiyalar bilan birgalikda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi uchun qulay muhit yaratishda muhim ahamiyatga ega. Hukumatlar va xalqaro tashkilotlar raqamli infratuzilmani yaxshilash, raqamli savodxonlikni oshirish va qo'llab-quvvatlovchi me'yoriy-huquqiy bazani rivojlantirishga e'tibor qaratishlari kerak. Bu orqali mamlakatlar sarmoyalarni jalb qilishi, tadbirkorlikni rag'batlantirishi va ish o'rinlari yaratishni kuchaytirishi, natijada barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashi mumkin.

Milliy nuqtai nazar: Milliy miqyosda mamlakatlar barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun raqamli iqtisodiyot va texnologik innovatsiyalarga sarmoya kiritishga ustuvor ahamiyat berishlari kerak. Hukumatlar tadqiqot va ishlanmalarni rag'batlantiradigan, texnologiyalar transferini osonlashtiradigan va davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantiradigan istiqbolli siyosatni qabul qilishi kerak.

Raqamli infratuzilmaga sarmoya kiritish, masalan, yuqori tezlikdagi internetga ulanish, keng tarqalgan raqamli transformatsiyani ta'minlash uchun juda muhimdir. Ushbu

infratuzilma jismoniy shaxslar, biznes va hukumatlarni bog'lovchi innovatsiyalar va raqamli iqtisodiyot uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Bundan tashqari, ta'lim va malaka oshirish dasturlari fuqarolarni raqamli davrda gullab-yashnashi uchun zarur raqamli savodxonlik va texnik vakolatlar bilan jihozlash uchun moslashtirilishi kerak. Inson kapitaliga sarmoya kiritib, mamlakatlar moslashuvchan va barqaror rivojlanish uchun texnologik yutuqlardan foydalanishga qodir ishchi kuchini yaratishi mumkin.

Raqamli iqtisodiyotga sarmoya kiritishning afzalliklari: Raqamli iqtisodiyot va texnologik innovatsiyalarga investitsiyalar barqaror rivojlanishga erishishda ko'plab imtiyozlar beradi. Bularga quyidagilar kiradi:

Iqtisodiy o'sish: Raqamli iqtisodiyot yangi ishlab chiqarishlarni yaratish, bandlik imkoniyatlarini yaratish va samaradorlikni oshirish orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlash imkoniyatiga ega.

Inklyuziv rivojlanish: Raqamli iqtisodiyot raqamli tafovutni bartaraf qilishi va barcha fuqarolar uchun axborot, xizmatlar va imkoniyatlardan teng foydalanishni ta'minlash orqali inklyuziv rivojlanishga yordam berishi mumkin.

Atrof-muhitning barqarorligi: Texnologik innovatsiyalar resurslardan foydalanishni optimallashtirish, uglerod chiqindilarini kamaytirish va ekologik toza amaliyotlarni targ'ib qilish orqali ekologik barqarorlikka hissa qo'shishi mumkin.

Ijtimoiy imkoniyatlarni kengaytirish: Raqamli iqtisodiyot ta'lim, sog'liqni saqlash, moliyaviy xizmatlar va davlat xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirib, ijtimoiy farovonlikni yaxshilash orqali shaxslar va jamoalarga imkoniyatlar beradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi farmoni o'zida 100 ta ustuvor maqsadni qamrab olgan bo'lib, iqtisodiyotga investitsiyalarni faol jalb qilish masalalari farmonning 26-maqsadida o'z ifodasini topgan. Ushbu maqsadga muvofiq 2022–2026-yillarda mamlakatimizda investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish borasida quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish belgilangan:

- investitsiyalardan samarali foydalanish bo'yicha "pastdan-yuqoriga" tamoyili asosida yangi tizimni yo'lga qo'yib, 2022–2026-yillarda 120 milliard AQSh dollari, jumladan 70 milliard dollar xorijiy investitsiyalarni jalb etish;
- davlat-xususiy sheriklik asosida energetika, transport, sog'liqni saqlash, ta'lim, ekologiya, kommunal xizmatlar, suv xo'jaligi va boshqa sohalarga 14 milliard AQSh dollarga teng investitsiya jalb etish;

• respublika hududlari va xorijiy mamlakatlar biznes vakillari o'rtasida tashqi iqtisodiy aloqalarni o'rnatish, jumladan Sirdaryo viloyatining Xitoy Xalq Respublikasi, Surxondaryo viloyatining Rossiya Federatsiyasi hamda Jizzax viloyatining Hindiston biznes doiralari bilan investitsiya va tashqi savdo aloqalarini rivojlantirish;

• Surxondaryo viloyatida "Investorlarga ko'mak markazi", Navoiy viloyatida Navoiy kon-metallurgiya kom-binati tomonidan "Biznesga ko'maklashish markazi" va Toshkent shahrida "Ilg'or loyihalar va injiniring markazi" va har bir tumanda "Innovatsiya va texnologiya markazlari" tashkil qilib, tadbirkorlarga amaliy yordam ko'rsatish;

• Toshkent shahrida har yili "Toshkent xalqaro investitsiya forumi"ni o'tkazib borish.

"2022–2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"ning mantiqiy davomi bo'lgan "O'zbekiston–2030" strategiyasida ham investitsiyaviy faoliyat masalalariga alohida to'xtalib o'tilgan<sup>6</sup>. Ushbu strategiyaga asosan investitsiyalarni keng jalb qilish maqsadida 2030-yilgacha quyidagi vazifalarni amalga oshirish belgilangan:

• iqtisodiyotda transformatsiya va institutsional islohotlarni izchil davom ettirish, mamlakatda qulay investitsion va ishbilarmonlik muhitini ta'minlash;

• asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar hajmining yillik o'rtacha 7 foiz atrofida o'sishini ta'minlash;

• mamlakatimizda 250 milliard dollarlik investitsiyalarni o'zlashtirish, jumladan 110 milliard dollar xorijiy investitsiyalar va 30 milliard dollar davlat-xususiy sheriklik doirasidagi investitsiyalarni jalb qilish;

• umumiy qiymati 150 milliard dollarlik 500 dan ziyod strategik ahamiyatga ega bo'lgan texnologik va infratuzilmaviy loyihalarni amalga oshirish;

• hududlarning investitsion reytingini yuritish, har bir hududning imkoniyatlaridan kelib chiqib, uning investorlar uchun jozibadorligini yanada oshirish;

• barcha iqtisodiy zonalarda zarur infratuzilmadan (yo'l, elektr energiyasi, ichimlik suvi va oqova suv tizimi) uzluksiz foydalanish imkoniyatlarini yaratish. Investitsiyalarni iqtisodiyotga jalb qilish bo'yicha har tomonlama puxta o'ylangan strategiyalar ishlab chiqilganiga qaramay, har bir davlatda, shu jumladan, O'zbekistonda ham hozirgi kunda investitsiyalarni iqtisodiyotga kiritishda bir qator qiyinchiliklar va xavf mavjud. Hududlarga xorijiy investitsiyalarni kiritishda investorlar:

• hududlarda tadbirkorlik salohiyatiga ega, malakali kadrlarning yetishmasligi;

• hududlarning infratuzilma obyektlari bilan ta'minlanganlik darajasining turlichaligi, avtomobil yo'llarining talabga javob bermasligi, elektr energiya, gaz, ichimlik va oqova suv ta'minotining barqaror emasligi;

• erkin iqtisodiy hududlar, kichik sanoat zonalarning investitsiya jalb qilishda to'la mustaqil emasligi;

• xorijiy investorlar va ularning oila a'zolarining O'zbekistonda yashashi va faoliyat yuritishlari uchun rux-satnoma olishda qiyinchiliklar mavjudligi kabi muammolarga dush kelishmoqda.

Har bir investor investitsiya kiritar ekan, albatta, yuqori darajada foyda olishni maqsad qiladi. O'z-o'zidan yuqori foyda bor joyda yuqori risk, kiritilgan kapital qaytmaslik xavf mavjuddir.

**Xulosa qilib aytganda**, raqamli iqtisodiyot va texnologik innovatsiyalarni qabul qilish barqaror rivojlanishga erishish uchun zarurdir. Ham xalqaro, ham milliy miqyosda raqamli iqtisodiyotga investitsiyalar iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi, inklyuziv rivojlanishga yordam berishi va barqaror kelajakka yo'l ochishi mumkin. Raqamli davr taqdim etayotgan qiyinchiliklar va imkoniyatlarni ko'rib chiqar ekanmiz, barcha uchun farovon va barqaror kelajakni ta'minlash uchun hukumatlar, biznes va jismoniy shaxslar hamkorlik qilish va raqamli iqtisodiyotga sarmoya kiritish juda muhim.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi farmoni, PF – 60-son.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston – 2030 strategiyasi to'g'risida"gi farmoni, PF – 158-son